

ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΣΧΟΛΕΙΑ: Προβληματισμοί και προοπτικές

(Εκπαιδευτική Ημερίδα για τη Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση Ελλάδα – Κύπρος, Πέμπτη και Παρασκευή 29 και 30 Μαρτίου 2018, ξεν. HILTON)

Η Φιλοσοφία

Τα Εσπερινά Σχολεία είναι σχολεία δεύτερης ευκαιρίας με μεγάλη σημασία για την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος ως βασικού πυλώνα ανάπτυξης του ατόμου, της κοινωνικής συνοχής και της διασφάλισης ποιότητας ζωής σε κάθε πολίτη. Η λειτουργία τους θεμελιώνεται στις αρχές και επιδιώξεις της Διά Βίου Εκπαίδευσης και της Εκπαίδευσης Ενηλίκων και αποσκοπεί σε βασική και αντισταθμιστική εκπαίδευση, η οποία θα συμβάλει σε ένταξη και επανένταξη των φοιτούντων στην κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική ζωή. Η αντισταθμιστική εκπαίδευση θεμελιώνεται σε διαγνωσμένες ανάγκες, γνωστικές, συναισθηματικές, κοινωνικές και αποσκοπεί στην ολόπλευρη ενδυνάμωση των φοιτούντων - ενηλίκων. Για την εκπαίδευση ενηλίκων σε σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, η μη τυπική (non formal) και η άτυπη (informal) μάθηση συνυπολογίζονται τόσο για αναγνώριση μάθησης όσο και για τη δόμηση ωρολογίων-αναλυτικών προγραμμάτων, καθώς και για τους όρους και κανονισμούς φοίτησης.

Η σύγχρονη πραγματικότητα

Σήμερα, στην Κύπρο λειτουργούν 5 Εσπερινά Γυμνάσια - Λύκεια και 2 Εσπερινές Τεχνικές Σχολές. Το ΥΠΠ δίνει μεγάλη σημασία στον εκσυγχρονισμό αυτών των Σχολών, με οδηγό την Έκθεση που

κατέθεσε στον τέως Υπουργό η Ειδική Επιτροπή για Αναθεώρηση και Εκσυγχρονισμό των Ωρολογίων Προγραμμάτων, των Αναλυτικών Προγραμμάτων και των Κανονισμών Λειτουργίας τους, τον Δεκέμβριο του 2016. Την Επιτροπή αποτελούσαν Ακαδημαϊκοί, οι Διευθυντές Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Επιθεωρητές ΜΓΕ και ΜΤΕΕ, η επικεφαλής της ΥΣΕΑ, οι Πρόεδροι των Συνδικαλιστικών Οργανώσεων ΟΕΛΜΕΚ και ΟΛΤΕΚ, καθώς και μάχιμοι εκπαιδευτικοί.

Ακολούθως, τον Φεβρουάριο του 2018 παραδόθηκε στον τέως Υπουργό η Έκθεση - Σχέδιο Δράσης, την οποία ετοίμασε η Ειδική Επιτροπή Εφαρμογής του Νέου Τύπου Εσπερινών Σχολείων και Σχολών, που διορίστηκε από τον ίδιο, βάσει συγκεκριμένων όρων εντολής. Αυτή η δεύτερη Επιτροπή εξέτασε λεπτομερειακά τα μοντέλα μάθησης για ενήλικες και εισηγήθηκε ένα σύγχρονο και ευέλικτο Πρόγραμμα Σπουδών, προσαρμοσμένο στις πραγματικές ανάγκες και στους στόχους των φοιτούντων. Ο νέος Υπουργός Παιδείας έχει εγκρίνει τις εισηγήσεις της Ειδικής Επιτροπής.

Το ΥΠΠ έχει ήδη προχωρήσει στην ορθή και έγκαιρη στελέχωση των Εσπερινών Σχολών, στην υλικοτεχνική υποστήριξή τους και στη συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των διευθυντικών στελεχών. Κατά το 2017 – 18 αναπτύχθηκε επιμορφωτικό πρόγραμμα σε τρεις φάσεις. Όλο το προσωπικό έχουν ενισχύσει τις παιδαγωγικές τους γνώσεις και δεξιότητες για επιμόρφωση ενηλίκων.

Προβληματισμοί

I. Η επανένταξη ενηλίκων σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα αποτελεί πρόκληση. Ειδικότερα, τα άτομα με χαμηλά εκπαιδευτικά προσόντα αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα προβλήματα και δυσκολίες στην απόφασή τους για επανένταξη (έλλειψη χρόνου, κόπωση λόγω εργασίας, φροντίδας εξαρτώμενων μελών της οικογένειας, οικονομικά προβλήματα, διαχείριση πολλαπλών ρόλων). Ως εκ τούτου, τα προσφερόμενα προγράμματα οφείλουν να είναι ευέλικτα, ώστε να διευκολύνουν τα ενήλικα άτομα όσον αφορά στην πρόσβαση και την παρακολούθησή τους.

II. Η ετερογένεια η οποία χαρακτηρίζει τους φοιτούντες καθιστά δύσκολη την αντιμετώπισή τους ως ομοιογενή ομάδα πληθυσμού.

III. Η δημιουργία ενός ασφαλούς και προστατευτικού περιβάλλοντος μάθησης είναι εκ των ων ουκ άνευ, για να προωθεί τη συνεργασία και την ομαδικότητα. Πιθανώς κάποια άτομα να έχουν βιώσει αρνητικές εκπαιδευτικές εμπειρίες, να υπήρξαν θύματα εκφοβισμού, να είχαν περιθωριοποιηθεί, γενικά να είναι άτομα με ευαίσθητα κοινωνικά χαρακτηριστικά.

IV. Η έρευνα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου (2008) αναφέρει ότι οι εκπαιδευόμενοι στα Εσπερινά Σχολεία είναι ένας πληθυσμός *«με ιδιαίτερα αυξημένα κοινωνικά και οικογενειακά προβλήματα, αλλά και με αυξημένη τάση για νεανική παραβατικότητα»* (σσ. 58-59). Ζητούμενο είναι πώς θα στηριχθούν αυτοί οι άνθρωποι,

ποικιλόμορφα, μέσα στο εκπαιδευτικό μας σύστημα, ώστε να ενδυναμωθούν για να επιλύουν, με επιτυχία, τα προβλήματά τους και να καταστούν ενεργοί πολίτες.

Προοπτικές

I. Τα Εσπερινά Σχολεία μπορούν να μετεξελιχθούν σε ένα αποτελεσματικό εναλλακτικό σχολείο, για ενδυνάμωση περιθωριοποιημένων ενηλίκων. Μέσω των ποικίλων γνωστικών αντικειμένων μπορούν να καλλιεργηθούν περαιτέρω βασικές δεξιότητες, γραμματισμοί και δεξιότητες ζωής για να ενταχθούν οι φοιτούντες λειτουργικά στις σύγχρονες κοινωνίες.

II. Δεν θα επαναλαμβάνουν ούτε θα αντιγράφουν το πρόγραμμα των πρωινών σχολείων.

III. Το απολυτήριό τους θα αναγνωρίζεται ως ισότιμο με το απολυτήριο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που θα επιτρέπει στον απόφοιτο την ένταξη στην αγορά εργασίας, στην κοινωνία, καθώς και στη διά βίου και συνεχιζόμενη εκπαίδευση.

IV. Στόχος είναι οι εκπαιδευτικοί των Εσπερινών να γίνουν αποτελεσματικοί εκπαιδευτές ενηλίκων, καθορίζοντας τους κατάλληλους στόχους και επιλέγοντας τις κατάλληλες στρατηγικές μάθησης. Επιπρόσθετα, έχει την ευθύνη της δημιουργίας κλίματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης στην τάξη. Ο Jarvis, (2004), εντοπίζει τουλάχιστον δεκαοκτώ ρόλους του εκπαιδευτή ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένου του εκπαιδευτή/διευκολυντή της μαθησιακής

διαδικασίας, του επόπτη, συμβούλου, διαχειριστή, αξιολογητή και ερευνητή.

V. Προώθηση διευκολύνσεων προς τους φοιτούντες – στρατιώτες και μέτρα οικονομικής στήριξης των απόρων (π.χ. δωρεάν κάρτα λεωφορείου).

VI. Η παρουσία Ψυχολόγου θεωρείται απαραίτητη στα Εσπερινά Σχολεία, όπως και η καθημερινή παρουσία ειδικά εκπαιδευμένου Συμβούλου Επαγγελματικής Αγωγής.

Πληροφοριακά, αναφέρω ότι έγινε ανάλυση του προφίλ των νυν φοιτούντων, με ερωτηματολόγιο σε ηλεκτρονική μορφή το οποίο στάληκε σε όλα τα Εσπερινά σχολεία. Έρευνα για χαρτογράφηση των προβλημάτων έκανε και το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης του Π.Ι. Επίσης, σε συνάντηση της Επιτροπής με τους Διευθυντές, βάσει ημιδομημένων συνεντεύξεων, επισημάνθηκαν προβλήματα και διατυπώθηκαν απόψεις για βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης.

Τα αποτελέσματα των πιο πάνω ερευνών

- Στην πλειοψηφία τους οι φοιτούντες στα Εσπερινά Σχολεία είναι κάτω των 25 ετών, χωρίς σοβαρές οικογενειακές υποχρεώσεις. Οι περισσότεροι εγκατέλειψαν την πρωινή φοίτηση λόγω απουσιών και ένα μεγάλο ποσοστό λόγω σοβαρών οικογενειακών προβλημάτων. Ένα μεγάλο ποσοστό (43%) των φοιτούντων είναι άνεργοι. Η πηγή πληροφόρησης για φοίτηση σε εσπερινά σχολεία είναι κυρίως ο οικογενειακός κύκλος και

γνωστοί-φίλοι. Ο λόγος φοίτησης για την πλειοψηφία των φοιτούντων είναι η εξασφάλιση απολυτηρίου ή για καλύτερη επαγγελματική αποκατάσταση. Φαίνεται ότι οι φοιτούντες επιδεικνύουν ενδιαφέρον στο να παρακολουθούν διάφορα σεμινάρια επιμόρφωσης. Ένα μικρό ποσοστό των αποφοίτων συνεχίζει τις σπουδές του σε ΑΕΙ. Για ένα σημαντικό ποσοστό των αποφοίτων το απολυτήριο συνέτεινε στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας του. Η δομή του υφιστάμενου συστήματος προσελκύει άτομα χωρίς σοβαρές οικογενειακές υποχρεώσεις.

Επιλογικά

Ολοκληρώνω την παρουσίασή μου με σύντομη αναφορά στα προτεινόμενα Μοντέλα Αναλυτικών και Ωρολογίων Προγραμμάτων, τα οποία στοχεύουν: **I.** Στην παροχή εκπαίδευσης για απόκτηση απολυτηρίου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. **II.** Στον γραμματισμό και στην καλλιέργεια νέων δεξιοτήτων ζωής (επαναγραμματισμός). **III.** Στη συμπλήρωση γνώσεων για επιτυχή φοίτηση στην Ανώτερη Εκπαίδευση. Τα προτεινόμενα Μοντέλα στηρίζονται στις ακόλουθες διαπιστώσεις:

- Η υιοθέτηση ενός μικτού μοντέλου μάθησης (π.χ. τυπική μάθηση και μάθηση εξ αποστάσεως) μπορεί να συμβάλει στην άμβλυνση του προβλήματος των απουσιών.
- Η μετά από πιστοποίηση, μέσω εξετάσεων, φοίτηση στα ΚΙΕ και στα βραδινά μαθήματα να επιτρέπει την απαλλαγή από τα αντίστοιχα μαθήματα.

- Περιορισμός του αριθμού των μαθημάτων, και μείωση χρόνου φοίτησης, ώστε τα Εσπερινά να μην είναι αντίγραφα των πρωινών σχολείων, αλλά να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των φοιτούντων και της τοπικής κοινωνίας.
- Φοίτηση μόνο ενηλίκων στα εσπερινά σχολεία, δηλαδή ηλικίας 18 και άνω, με το σκεπτικό ότι τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας δεν πρέπει να λειτουργούν ως περιβάλλοντα τιμωρητικά για μαθητές των πρωινών σχολείων ούτε ως σχολεία διευκόλυνσης για μαθητές που μπορούν, με βάση την ηλικία, να φοιτήσουν στο πρωινό σχολείο.
- Να γίνεται εξέταση με σταθμισμένα δοκίμια και εξετάσεις τοποθέτησης και απαλλαγής από μαθήματα, εφόσον πιστοποιούνται ανάλογες γνώσεις και δεξιότητες, ακολουθώντας τις ενδεδειγμένες διαδικασίες που θα προκύψουν από το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την επικύρωση της Μη Τυπικής και Άτυπης Μάθησης.
- Λειτουργία τάξεων βασικών γραμματισμών.
- Εξ αποστάσεως μάθηση σε μαθήματα κοινού κορμού ή γενικής παιδείας.
- Ευελιξία των προγραμμάτων, με τη δυνατότητα παρακολούθησης μαθημάτων σε διαφορετικά επίπεδα.

